

Joanna DZIAŁO*

STAWKI PODATKÓW DOCHODOWYCH OD OSÓB FIZYCZNYCH I PRAWNYCH W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ I WYBRANYCH RAJACH PODATKOWYCH A BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE

Słowa kluczowe: konkurencja podatkowa, raje podatkowe, podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT), podatek dochodowy od osób prawnych (CIT), bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ)

1. Wstęp

Występowanie i rozwój rajów podatkowych są nierozzerwalnie związane ze zjawiskiem globalizacji, choć ich początki sięgają starożytności. Datuje się je na VI w. p.n.e., gdy za raje podatkowe uznawano np. wyspy Rodos czy Delos. Współcześnie trudno jest wyobrazić sobie międzynarodowe planowanie podatkowe bez uwzględnienia tak istotnego elementu, jakim są raje podatkowe. Prowadzona przez nie polityka podatkowa wykorzystywana jest zarówno przez korporacje międzynarodowe, jak i przez działające globalnie mniej znaczące przedsiębiorstwa, a nawet osoby fizyczne.

Raje podatkowe są więc zjawiskiem międzynarodowym, a ich istnienie związane jest przede wszystkim z występowaniem międzynarodowej konkurencji podatkowej, która, najogólniej ujmując, polega na różnicowaniu stawek podatkowych nakładanych przez poszczególne aparaty podatkowe. Poprzez obniżanie stawek podatkowych państwa często usiłują pobudzić swe gospodarki oraz podwyższyć ich atrakcyjność inwestycyjną (głównie dla przedsiębiorców z kapitałem

---

* Dr hab., prof. nadzw., Katedra Funkcjonowania Gospodarki, Instytut Ekonomii, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki; e-mail: jdzialo@uni.lodz.pl

zagranicznym). Międzynarodowa konkurencja podatkowa przyczynia się więc do maksymalizacji korzyści, zwłaszcza wśród osób prawnych. Tak więc impulsem do powstawania rajów podatkowych okazują się wygórowane stawki podatkowe (przede wszystkim podatku CIT), szczególnie w wysokorozwiniętych państwach.

Podstawowym celem niniejszego artykułu jest analiza porównawcza stawek podatków dochodowych w krajach UE i niektórych rajach podatkowych oraz analiza ich wpływu (zwłaszcza podatku CIT) na bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Autorka stawia tezę, że obserwowany proces redukcji wysokości stawek podatków PIT i CIT w krajach UE nie ma istotnego znaczenia jako czynnik mogący zwiększyć atrakcyjność inwestycyjną tych krajów. Kraje UE, jak i inne kraje relatywnie wysokorozwinięte, powinny konkurować o przyciąganie inwestycji zagranicznych, wykorzystując inne niż stawki podatkowe czynniki.

2. Konkurencja podatkowa jako istotna przyczyna powstawania rajów podatkowych

Konkurencja podatkowa definiowana jest jako stosowanie przez podmioty w niej uczestniczące takich działań w obrębie polityki podatkowej, które umożliwią utrzymanie lub wzrost atrakcyjności określonego terytorium jako dogodnej lokalizacji prowadzenia działalności gospodarczej¹. Konkurencja ta może mieć miejsce w obrębie tylko jednego kraju (pomiędzy regionami, dzięki lepszemu dopasowaniu obciążeń podatkowych do potrzeb konkretnego regionu) lub może występować pomiędzy krajami.

Proces międzynarodowej konkurencji podatkowej dotyczy wprowadzania dodatkowych norm prawnych do ustawodawstwa obowiązującego w danym państwie. Mają one sprzyjać zmniejszeniu obciążeń podatkowych dla zagranicznych inwestorów, a więc pozyskaniu ich kapitału. Kwestia międzynarodowej konkurencji podatkowej odnosi się do dwóch głównych aspektów²:

- sytuacji, gdy poprzez nieopodatkowanie odsetek dla rezydentów, poszczególne kraje chcą uatrakcyjnić lokowanie środków u siebie;
- prób pozyskania kapitału zewnętrznego poprzez niskie stawki podatkowe lub inne preferencje podatkowe.

¹ **L. Oręziak**, *Konkurencja podatkowa i harmonizacja podatków w ramach Unii Europejskiej. Implikacje dla Polski*, Wyd. WSHiP im. R. Łazarskiego, Warszawa 2007, s. 86.

² **T. Lipowski**, *Raje podatkowe a unikanie opodatkowania*, C.H. Beck, Warszawa 2004, s. 98.

Pierwszy aspekt dotyczy przede wszystkim osób fizycznych dokonujących inwestycji portfelowych będących przedmiotem uchylania się od płacenia podatków. Drugi natomiast obejmuje bezpośrednio inwestycje międzynarodowych korporacji, które są przedmiotem unikania opodatkowania.

Ekonomiści prezentują zróżnicowane opinie na temat międzynarodowej konkurencji podatkowej, gdyż istnieje wiele przesłanek mówiących zarówno o korzystnych, jak i niekorzystnych aspektach tego zjawiska. Zwolennicy konkurencji podatkowej, chcąc udowodnić słuszność swych poglądów, wysuwają następujące argumenty:

- dzięki obniżonym stawkom podatkowym konkurencja podatkowa wymusza zrjonalizowanie wydatków publicznych;
- niższe podatki wpływają na rozwój przedsiębiorczości i ożywienie wzrostu gospodarczego poprzez wzrost zysków generowanych przez przedsiębiorstwa;
- konkurencja podatkowa ogranicza możliwość wpływu polityków na sferę gospodarczą, gdyż bez presji redukcji podatków mieliby oni większe możliwości podwyższania stawek podatków;
- zredukowane stawki podatkowe można postrzegać jako rekompensatę dla kraju w zamian za niskie zainteresowanie inwestorów zagranicznych spowodowane chociażby słabo rozbudowaną infrastrukturą, słabiej wykształconą siłą roboczą czy też niekorzystną lokalizacją;
- efektem konkurencji podatkowej jest napływ kapitału pochodzącego z zagranicy, dzięki któremu rosną szanse na wzrost gospodarczy danego kraju i w rezultacie zmniejszają się dysproporcje między krajami mniej lub bardziej rozwiniętymi.

Natomiast przeciwnicy konkurencji podatkowej argumentują niebezpieczeństwa z niej wynikające w następujący sposób:

- niższy poziom dochodów publicznych przyczynia się do zmniejszonej podaży dóbr publicznych i w rezultacie ograniczenia redystrybucyjnej funkcji budżetu państwa;
- rząd może dążyć do wyrównywania strat spowodowanych niższymi wpływami do budżetu poprzez zwiększenie obciążeń podatkowych w stosunku do mało mobilnych czynników produkcji lub podniesienie stawek podatków pośrednich, co może przyczynić się do ograniczenia popytu konsumpcyjnego;
- zmniejszone wydatki na rozwój infrastruktury, działalność badawczo-rozwojową czy też edukację mogą osłabić konkurencyjność gospodarki;
- redukcja podatków to nie jedyny sposób na wzrost atrakcyjności danego kraju, gdyż można to uczynić np. poprzez unowocześnienie infrastruktury technicznej, lepsze wykształcenie społeczeństwa, wzrost wydatków na pra-

ce badawczo-rozwojowe czy też efektywniejszą działalność administracji publicznej;

- lokowanie kapitału w kraju posiadającym korzystniejsze stawki podatkowe przyczynia się do utraty hipotetycznych wpływów do budżetu w rodzimym kraju, co oznacza, że inwestorzy zachowują się jak tzw. „gapowicze”, ponieważ – mimo korzystania z dóbr publicznych w ojczystym kraju – nie uczestniczą w ich współfinansowaniu³.

W niniejszym artykule analiza konkurencji podatkowej dotyczyć będzie przede wszystkim kwestii jej szkodliwości. Trzeba podkreślić jednak, że przekonanie o szkodliwych konkurencyjnych działaniach obcego państwa w sferze podatków wynika głównie z kryteriów subiektywnych dla państwa wydającego opinię na temat obcego systemu prawnego. Kryteria te uwzględniają między innymi:

- poziom efektywnych obciążeń z tytułu podatków w ocenianym ustawodawstwie;
- konstrukcję ocenianego ustawodawstwa podatkowego;
- poziom rozwoju danego kraju;
- uwarunkowania gospodarcze⁴.

Przy czym wskazać trzeba, że kryteria, według których uznaje się, iż obce państwo stosuje elementy szkodliwej konkurencji podatkowej mogą różnić się w poszczególnych państwach.

Szkodliwa konkurencja podatkowa postrzegana jest jako każde działanie zagranicznego i niepodległego aparatu państwowego, przez które zakłócone jest prowadzenie polityki fiskalnej w danym kraju. Działania te skutkują odpływem kapitału i siły roboczej z terytorium tego kraju, ponieważ podatnicy tego państwa są nakłaniani do rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze zagranicznej władzy podatkowej. Na szczycie w Brukseli w 1997 r. Komisja Europejska zdefiniowała pojęcie szkodliwej konkurencji podatkowej za „taki poziom swobody w zakresie stanowienia prawa podatkowego, który przyczynia się do powstawania znaczących różnic między opodatkowaniem inwestycji krajowych i zagranicznych, a nawet do zwalniania tych drugich z podatku w niektórych krajach UE”⁵.

Zjawisko szkodliwej konkurencji podatkowej wywołało reakcje takich międzynarodowych organizacji jak OECD i UE, ukierunkowane na próbę ograniczenia tego zjawiska i jego negatywnych skutków. Skutkiem podjętych działań

³ A. Krajewska, *Podatki w Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 2012, s. 144.

⁴ R.A. Nawrot, *Szkodliwa konkurencja podatkowa*, Difin, Warszawa 2011, s. 48.

⁵ M. Hybka, *Harmonizacja podatków a konkurencja podatkowa między państwami Unii Europejskiej*, Zesz. Stud. Doktor. 2002/4, s. 8.

w tym zakresie jest opracowanie różnorodnych raportów⁶, których nadrzędnym celem jest szeroko rozumiane powstrzymanie nieuczciwej konkurencji podatkowej. Jako przykłady takich dokumentów przytoczyć można chociażby raporty OECD *Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*⁷ z 1998 r., *Progress in Identifying and Eliminating Harmful Tax Practises*⁸ z 2000 r. czy też dokument Unii Europejskiej z 1998 r. *Code of Conduct on Business Taxation*⁹.

3. Raje podatkowe – geneza, istota, rodzaje

Rozpowszechnienie występowania rajów podatkowych spowodowane było wieloma czynnikami¹⁰. Nie ulega jednak wątpliwości, iż międzynarodowa konkurencja podatkowa odgrywała i odgrywa główną rolę w tworzeniu i ekspansji rajów podatkowych. Chcąc pozyskać zagranicznych inwestorów, a co za tym idzie – kapitał przez nich posiadany, poszczególne kraje decydują się na wykorzystywanie różnorodnych preferencyjnych rozwiązań podatkowych. Nierzadko jest to jedyne skuteczne rozwiązanie, umożliwiające krajowi wzrost gospodarczy i zapewnienie jego mieszkańcom lepszych warunków życia. Dlatego też rajami podatkowymi stają się najczęściej niewielkie terytoria bądź państwa nieposiadające wartościowych złóż naturalnych, dysponujące nikłym rynkiem wewnętrznym.

Według definicji OECD, raj podatkowy to obszar, który za pomocą obowiązującego na nim aparatu podatkowego pozwala podmiotom zagranicznym na redukcję obowiązków podatkowych w ich kraju macierzystym. OECD wyszczególniła ponadto kryteria, za pomocą których można stwierdzić, czy dany system podatkowy uznawany jest za raj podatkowy czy też nie. Kryteria te obejmują głównie takie aspekty jak¹¹:

- brak bądź rażąco niski poziom obciążeń podatkowych;
- brak obligatoryjnych, przejrzystych i jasnych regulacji prawnych, co umożliwia określonym podmiotom korzystanie ze specyficznych przywilejów na gruncie podatkowym;

⁶ Ze względu na ograniczoną objętość artykułu, treści wymienionych dokumentów nie będą w nim przedmiotem analizy.

⁷ <http://www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf>; stan na dzień 21.08.2014 r.

⁸ <http://www.oecd.org/tax/harmful/2000progressreporttowardsglobaltaxco-operationprogressinidentifyingandelimitingharmfultaxpractices.htm>; stan na dzień 21.08.2014 r.

⁹ Official Journal of the European Communities, European Commission, 06.01.1998; http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/coc_en.pdf; stan na dzień 21.08.2014 r.

¹⁰ Ze względu na ograniczoną objętość artykułu czynniki te nie będą w nim prezentowane.

¹¹ *Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*, OECD, Paris 1998.

- nierówne odnoszenie się do dochodów generowanych ze źródeł ulokowanych na terenie określonego kraju wobec „przetransferowanych” do tego kraju dochodów, w sytuacji gdy przywileje podatkowe gwarantowane są tym ostatnim;
- brak konieczności prowadzenia działalności na obszarze raju podatkowego;
- brak sprawnej wymiany informacji spowodowanej niechęcią udziału administracji poszczególnego kraju w procesie wymiany informacji podatkowych i uchylecia przepisów dotyczących tajemnicy bankowej.

Oprócz wymienionych powyżej kryteriów wpływających na konkurencyjność określonego obszaru jako raju podatkowego, warto wspomnieć jeszcze o kilku aspektach. Jednym z nich jest gospodarcza i polityczna stabilizacja określonego obszaru, gdyż przy realizowaniu zagranicznych inwestycji niezwykle istotne są takie zagrożenia jak: możliwość wybuchu konfliktu zbrojnego, wyłączenia, nacjonalizacja, klęska żywiołowa bądź krach w gospodarce danego państwa. Istotna jest także struktura polityczna państwa, realizowana polityka gospodarcza, system sprawowania władzy czy kultura społeczeństwa i działanie organizacji terrorystycznych. Również korzystne prawo wpływa na atrakcyjność rajów podatkowych. Jest ono bowiem gwarantem uproszczonych i pozbawionych zbędnej biurokracji procedur mających miejsce w trakcie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Odczuwalny komfort daje znikoma formalizacja oraz brak obowiązkowego fizycznego przebywania w danym terytorium¹². Inny ważny czynnik mający wpływ na wybór raju podatkowego przez podatnika stanowi zaawansowana szeroko rozumiana infrastruktura. Dla osób fizycznych istotny jest również poziom opieki medycznej, warunki mieszkaniowe czy zachowanie prywatności, rozumianej jako brak obowiązku wyjawiania informacji dotyczących posiadanego majątku, dochodów i wydatków. Wpływ na wybór odpowiedniego raju podatkowego ma także inflacja oraz funkcjonowanie stref wolnego handlu¹³.

Raje podatkowe klasyfikuje się na różne sposoby, w zależności od przyjętego kryterium¹⁴. Jedno z nich, najbardziej tradycyjne, dotyczy wysokości obciążeń podatkowych, obowiązujących w konkretnym kraju. Według jego założeń raje podatkowe dzieli się na dwie główne kategorie¹⁵:

¹² J. Gluchowski, *Polskie prawo podatkowe*, LexisNexis, Warszawa 2006, s. 166–167.

¹³ Idem, *Sojusz dla korzyści – współdziałanie oaz podatkowych*, [w:] J. Komar (red.), *Koncepcje współczesnych reform podatkowych. Europa na drodze do wspólnej waluty*, Wyd. WSB, Poznań 1998, s. 114–115.

¹⁴ T. Lipowski, *Raje podatkowe...*, s. 149.

¹⁵ I. Kuchciak, *Raje podatkowe w zmniejszaniu obciążeń podatkowych*, Wyd. UŁ, Łódź 2012, s. 69–70.

1. **No-tax havens**, czyli kraje, które nie nakładają żadnych obowiązków podatkowych (np. Nauru, Bermudy, Kajmany). Wskazaną grupę krajów określa się również mianem *neutralnych jurysdykcji podatkowych*. Państwa te nie obciążają osób fizycznych i prawnych ani podatkami pośrednimi, ani podatkami bezpośrednimi. Dochody budżetowe w takich krajach pochodzą z cła, podatków od nieruchomości czy też różnego rodzaju opłat. Ponadto, do grupy tej zaliczyć można państwa respektujące zasadę terytorialności, mówiącą o obciążaniu podatkiem dochodów pochodzących ze źródeł usytuowanych wyłącznie na jego terytorium. W ten sposób zwolnione z opodatkowania są dochody pochodzenia zagranicznego.
2. **Low-tax havens**, czyli kraje, które nakładają niskie podatki (np. Wyspy Bahama, Andora), choć uznawanie konkretnych stawek podatkowych za niskie ma zazwyczaj względny i niejednoznaczny wymiar. Kraje te nie rezygnują całkowicie z dochodów uzyskiwanych dzięki podatkom, mimo iż niekiedy wpływy te są symboliczne.

Inne kryterium, umożliwiające podział rajów podatkowych, stanowi katalog otwarty, ponieważ występuje wiele czynników, dzięki którym wskazane jest wyodrębnienie poszczególnych grup rajów podatkowych. Obejmuje ono między innymi status podatkowy podmiotów zakładających działalność gospodarczą pod postacią spółek, wielkość terytorium zajmowanego przez raje podatkowe, ich status polityczny czy też położenie geograficzne¹⁶.

Wiele krajów i organizacji międzynarodowych opracowuje listy rajów podatkowych. Zwyczaj opracowywania takich list jest coraz powszechniejszy, szczególnie wśród państw i organizacji międzynarodowych zmierzających do ograniczenia problemu unikania opodatkowania. Ich wadą okazuje się jednak subiektywizm, który wpływa na pojawianie się różnic w listach sporządzanych przez określone państwa i organizacje. Generalnie jednak na wszystkich listach obszarów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową znajdują się przede wszystkim słabo rozwinięte tereny wyspiarskie, położone w głównej mierze na Morzu Sargassowym, między Północną i Południową Ameryką. Kilka spośród tych obszarów znajduje się również w Europie oraz na Oceanie Spokojnym (na wschód od australijskiego wybrzeża). Taka lokalizacja posiada swoje uzasadnienie, bowiem stosunkowo blisko rajów podatkowych funkcjonują państwa rozwinięte, z których, dzięki zredukowanym obciążeniom podatkowym, można przyciągnąć licznych inwestorów. Co ciekawe, kraje klasyfikowane jako raje

¹⁶ T. Lipowski, *Raje podatkowe...*, s. 156–157.

podatkowe obejmują tylko 1,2% światowej populacji i jedynie 3% wskaźnika PKB. Gromadzą jednak już blisko 26% majątku i 31% zysków osiągniętych przez amerykańskie korporacje¹⁷.

4. Stawki podatków dochodowych w krajach UE i wybranych rajach podatkowych

Przedmiotem niniejszej części artykułu jest analiza porównawcza stawek podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) i podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) w krajach UE oraz w wybranych rajach podatkowych. Tabela 1 ukazuje jak, na przestrzeni ostatnich 14 lat, w krajach UE kształtowały się stawki podatku PIT i CIT. Jeśli chodzi o PIT, to w roku 2000 średnia stawka tego podatku wynosiła blisko 45%. Najwyższe (ok. 60%) stawki nakładały takie państwa jak: Belgia, Dania, Holandia i Francja. Najniższe (ok. 25%) stawki posiadały kraje niebędące wówczas jeszcze członkami UE – Estonia i Łotwa. Na przestrzeni lat większość krajów członkowskich mniej lub bardziej obniżała stawki podatku PIT. W rezultacie średnia stawka podatku PIT w UE w 2014 r. wynosi 38,6%. Największe redukcje w tym czasie przeprowadziły Bułgaria, Litwa, Rumunia i Węgry, zmniejszając stawki kolejno o 30, 18, 24 i 28 pkt. proc., w rezultacie osiągając wysokość stóp tego podatku nawet poniżej 20%. Obciążenie podatkiem PIT znacznie różni się w poszczególnych państwach członkowskich, bowiem obok wyżej wymienionych krajów, posiadających relatywnie niskie stawki PIT-u, istnieją również kraje posiadające stawki PIT przekraczające 50% (np. Dania, Portugalia i Szwecja).

W przypadku podatku CIT w roku 2000 stawki kształtowały się na poziomie od 24% (Irlandia i Litwa) do niemalże 52% (Niemcy). Średnia stawka tego podatku wyniosła wówczas 32%, jednak w kolejnych latach ulegała ciągłemu ograniczeniu, by w rezultacie osiągnąć nieco ponad 22,5% w 2014 r. Bułgaria i Niemcy wprowadziły największe redukcje, obniżając swe stawki nawet o 22 pkt. proc. Szczególnie korzystne stawki podatkowe dla podatku CIT obowiązują w krajach takich jak: Bułgaria, Cypr, Irlandia, Litwa czy Łotwa. Na podstawie danych zawartych w tabeli 1 można zaobserwować pewną zależność: niższe stawki podatku CIT posiadają przede wszystkim kraje, które przystąpiły do UE w roku 2004 bądź też w latach następnych.

¹⁷ M. Szafoni, *Międzynarodowa konkurencja podatkowa*, Zesz. Nauk. Kol. Gosp. Świat. SGH 2011, s. 116–118.

TABELA 1: Górne stawki podatku dochodowego od osób fizycznych PIT i osób prawnych CIT w krajach UE w latach 2000–2014 (w %)

Kraj	Stawki podatku PIT				Stawki podatku CIT			
	2000	2008	2014	Różnica 2000–2014 (pkt. proc.)	2000	2008	2014	Różnica 2000–2014 (pkt. proc.)
Austria	50	50	50	0	34	25	25	–9
Belgia	60,6	53,7	50	–10,6	40,2	34	34	–6,2
Bułgaria	40	10	10	–30	32,5	10	10	–22,5
Chorwacja	45	45	40	–5	35	20	20	–15
Cypr	40	30	38,5	–1,5	29	10	12,5	–16,5
Dania	62,9	62,3	55,6	–7,3	32	25	24,5	–7,5
Estonia	26	21	21	–5	26	21	21	–5
Finlandia	54	50,1	51,3	–2,7	29	26	20	–9
Francja	59	45,8	50,2	–8,8	37,8	34,4	36,1	–1,7
Grecja	45	40	46	1	40	35	26	–14
Hiszpania	48	43	52	4	35	30	30	–5
Holandia	60	52	52	–8	35	25,5	25	–10
Irlandia	44	41	41	–3	24	12,5	12,5	–11,5
Litwa	33	24	15	–18	24	15	15	–9
Luksemburg	47,2	39	43,6	–3,6	37,5	29,6	29,2	–8,3
Łotwa	25	25	24	–1	25	15	15	–10
Malta	35	35	29	–6	35	35	35	0
Niemcy	53,8	47,5	47,5	–6,3	51,6	29,8	29,8	–21,8
Polska	40	40	32	–8	30	19	19	–11
Portugalia	40	42	53	13	35,2	26,5	23	–12,2
Republika Czeska	32	15	22	–10	31	21	19	–12
Rumunia	40	16	16	–24	25	16	16	–9
Szwecja	51,5	56,4	57	5,5	28	28	22	–6
Słowacja	42	19	25	–17	29	19	22	–7
Słowenia	50	41	50	0	25	22	17	–8
Węgry	44	40	16	–28	19,6	21,3	19	–0,6
Wielka Brytania	40	40	45	–5	30	30	23	–7
Włochy	45,9	44,9	47,3	1,4	41,3	31,4	31,4	–9,9
Średnia UE-28	44,782	38,167	38,571	–6,85	32,025	23,821	22,571	–9,453

Źródło: oprac. własne na podst. *Taxation trends in the European Union*, Eurostat, Statistical Book, 2013 ed.

Analiza stawek podatków dochodowych w rajach podatkowych dotyczy tylko niektórych z nich, ze względu na trudności z dostępem do danych. Są to: Andora, Bahrajn, Bermudy, Gibraltar, Hongkong, Kajmany, Lichtenstein, Makau, Mauritius, Panama i Vanuatu. Szczegółowe informacje odnośnie stawek podatków dochodowych w wybranych rajach podatkowych można znaleźć w tabeli 2.

TABELA 2: *Stawki poszczególnych podatków w wybranych rajach podatkowych w 2014 r.*

Kraj bądź terytorium	Stawka PIT	Stawka CIT	Pozostałe podatki od osób fizycznych i osób prawnych	Podatek u źródła ¹
Andora	10%	– stawka wynosi 10%, choć podatnik może wystąpić o zmniejszenie o 80% podstawy opodatkowania;	– zyski kapitałowe są traktowane jako zwykły podlegający opodatkowaniu dochód z działalności gospodarczej w wysokości 10%; – dywidendy otrzymane od podmiotów będących rezydentami i nierezydentami są zwolnione z opodatkowania, jeśli spełnione są pewne wymagania; – brak podatku kapitałowego oraz podatku od wynagrodzeń; – pracodawca przekazuje 14,5% wynagrodzenia brutto pracownika na jego ubezpieczenie społeczne; – brak podatku kapitałowego, podatku od spadków i nieruchomości wobec osób fizycznych; – na ubezpieczenie społeczne pracownik przekazuje 5,5% swojego wynagrodzenia brutto;	– 10% – ogólna stopa opodatkowania dochodów nierezydentów; – dywidendy wypłacane nierezydentom są zwolnione z podatku; – odsetki wypłacane nierezydentom są zwolnione z podatku; – podatek u źródła z tytułu należności licencyjnych nierezydentów wynosi 5%.
Bahrajn	– 0%	– 0% – 46% tylko dla koncernów naftowych, podatek naliczany od zysku netto;	– brak podatku kapitałowego, od nieruchomości, od wynagrodzenia;	– brak opodatkowania dywidend, odsetek, należności licencyjnych.
Bermudy	– 0%	– 0%	– brak opodatkowania dywidend, zysków kapitałowych;	– brak opodatkowania dywidend, odsetek, należności licencyjnych.

Kraj bądź terytorium	Stawka PIT	Stawka CIT	Pozostałe podatki od osób fizycznych i osób prawnych	Podatek u źródła ¹
Gibraltar	– 15–20%, w zależności od wysokości dochodu (taką stawkę posiada znaczna większość podatników;	– 10% stawka standardowa; – 20% płacą jedynie przedsiębiorstwa, które nadużywają swej dominującej pozycji oraz przedsiębiorstwa użyteczności publicznej;	– brak podatku od: sprzedaży, zysków kapitałowych, spadków i darowizn; – brak opodatkowania osób prawnych podatkiem kapitałowym, od wynagrodzeń, od nieruchomości;	– brak podatku u źródła od dywidend, odsetek należności licencyjnych.
Hongkong	– stawki od 2% do 17%;	– 16,5% ogólna stawka; – 15% stawka obowiązuje jedynie firmy nieposiadające osobowości prawnej;	– podatek kapitałowy od osób prawnych zniesiono 1 czerwca 2012 r.; – zyski kapitałowe osób prawnych nie podlegają opodatkowaniu, jednakże zyski ze sprzedaży aktywów mogą podlegać opodatkowaniu, jeżeli zbycie akcji stanowi transakcję w charakterze handlowym; – osoby fizyczne i prawne posiadające nieruchomości podlegają opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości od dochodów z wynajmu nieruchomości w wysokości 15% wartości netto nieruchomości określonej w drodze najmu; – brak podatku kapitałowego od osób fizycznych;	– brak podatku u źródła od wypłacanych odsetek.
Kajmany	– 0%	– 0%	– brak podatków;	– brak podatku u źródła.
Lichtenstein	– 3,23% stawka minimalna; – 17% stawka maksymalna;	– 12,5% podatek liniowy;	– brak podatku kapitałowego, od wynagrodzeń, od nieruchomości (osoby prawne); – pracodawca jest zobowiązany do uregulowania około 50% kwoty ubezpieczenia społecznego pracownika;	– brak podatku u źródła od dywidend od 1 I 2001 r.
Makau	– 5%, 7%, 12%	– stawki od 9% do 12%;	– brak podatku kapitałowego, podatku od wynagrodzeń (osoby prawne); – podatek od nieruchomości od osób fizycznych i prawnych wynosi 6% bądź 10%; – brak podatku kapitałowego od osób fizycznych;	– brak podatku u źródła od dywidend, odsetek, należności licencyjnych.

Kraj bądź terytorium	Stawka PIT	Stawka CIT	Pozostałe podatki od osób fizycznych i osób prawnych	Podatek u źródła ¹
Mauritius	– 15%	– 7,5%, 10%, 15%	– brak podatku kapitałowego, od wynagrodzeń, od nieruchomości (osoby prawne); – pracodawca przekazuje 6% miesięcznego zasadniczego wynagrodzenia pracownika na składki ubezpieczenia społecznego; – brak podatku kapitałowego oraz podatku od nieruchomości (osoby fizyczne); – pracownik płaci składki na ubezpieczenie społeczne w wysokości 3% swojego miesięcznego wynagrodzenia;	– brak podatku u źródła od dywidend; – 10% wynosi na ogół podatek od odsetek; – 15% stanowi podatek od należności licencyjnych; – 0% stawka ma zastosowanie do określonych niezydentów.
Panama	– 15%, 25%	– 4,75% od dochodu netto; – 25% od dochodu brutto;	– brak podatku kapitałowego; – podatek od nieruchomości pobierany jest w zależności od miejsca jej położenia od 1,75% do 2,1% wartości (zarówno osoby fizyczne jak i prawne); – pracodawca przekazuje 13,5% miesięcznego całkowitego wynagrodzenia pracownika na składki ubezpieczenia społecznego, stawka pracownika wynosi 9,75%; – brak podatku kapitałowego od osób fizycznych;	– dywidendy z akcji imiennych wypłacane niezydentom podlegają 5% lub 10% stawce podatku u źródła; – 12,5% wynosi stawka opodatkowania należności licencyjnych niezydentów; – 12,5% wynosi podatek od odsetek niezydentów.
Vanuatu	– 0%	– 0%	– brak podatku od nieruchomości, od zysków kapitałowych;	– brak podatku u źródła.

¹ Podatek pobierany w przypadku płatności trans-granicznych, w których podmiot otrzymujący przychód (podatnik) ma inną rezydencję podatkową niż podmiot dokonujący wypłaty (rezydent w kraju położenia źródła przychodu).

Źródło: oprac. własne na podst. raportów KPMG, PwC, Deloitte, 2013

Na podstawie danych umieszczonych w tabeli 2, raje podatkowe można podzielić na kilka grup:

- raje, które nie egzekwują żadnych podatków (np. Bermudy, Kajmany, Vanuatu);

- raje, które co do zasady stosują podatek dochodowy, zarówno wobec podmiotów krajowych, jak i zagranicznych, ale oferują korzystne zwolnienia albo ulgi dla pewnych konkretnych form działalności (np. Andora, Panama);
- raje, które posiadają korzystne umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania oraz stosują bardzo umiarkowane stawki podatkowe (np. Makau, Mauritius).

5. Zachęty podatkowe a bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Prowadzone dotychczas badania empiryczne wskazują na istnienie zależności pomiędzy wysokością obciążeń podatkowych a napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych; zależność ta jednak nie jest najważniejszym czynnikiem decydującym o lokalizacji inwestycji¹⁸. K. Carstensen i F. Toubal badali motywę lokowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w Europie Środkowej i Wschodniej w latach 1993–1997. Wyniki ich badań pokazują, że różnice stawek podatkowych nie są istotnym czynnikiem brany pod uwagę przy podejmowaniu decyzji lokalizacyjnych¹⁹. Z kolei badania przeprowadzone przez A. Razina, Y. Rubinsteina i E. Sadkę wskazują, że wysokość stawek podatkowych w kraju dawcy BIZ jest istotna przy wyborze kraju goszczącego, natomiast stawka podatkowa tego ostatniego ma wpływ na wielkość inwestycji. Tak więc stawki podatkowe w kraju goszczącym nie są istotne dla decyzji lokalizacyjnej, a jedynie dla wysokości ponoszonych nakładów inwestycyjnych²⁰.

Analizy przeprowadzone przez S. Bryndziaka pokazują, że w latach 2004–2011 najwięcej kapitału z zagranicznych inwestycji bezpośrednich napłynęło do Polski, Czech i Węgier, a więc tam, gdzie obowiązują relatywnie wysokie stawki CIT. Natomiast najmniejszy dopływ BIZ odnotowano na Łotwie i na Malcie, gdzie stawki CIT pozostawały relatywnie niskie, co jednak nie przełożyło się na wysoki napływ inwestycji zagranicznych²¹.

Podstawową przyczyną braku ścisłej zależności pomiędzy napływem BIZ a wielkością stawki CIT jest fakt, że podatek ten stanowi tylko część obciążeń

¹⁸ A. Benassy-Quere, L. Fontagne, A. Lahreche-Revil, *Tax Competition and Foreign Direct Investment*, CF.PII Working Papers 2003/17.

¹⁹ K. Carstensen, F. Toubal, *Foreign Direct Investment in Central and Eastern European Countries. A Dynamic Panel Analysis*, *Journal of Comparative Economics* 2004/32.

²⁰ A. Razin, Y. Rubinstein, E. Sadka, *Corporate Taxation and Bilateral FDI with Threshold Barriers*, NBER Working Papers 2005/11196.

²¹ S. Bryndziak, *Konkurencja podatkowa wśród krajów Unii Europejskiej na przykładzie podatku dochodowego od osób prawnych*, *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica* 2013/279.

podatkowych, jakie ponoszą przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwa ponoszą bowiem ciężar wielu innych obciążeń podatkowych związanych m.in. z ochroną środowiska, środkami transportu, nieruchomościami, zatrudnianiem pracowników lub podatkami konsumpcyjnymi²². Znaczenie tych podatków jest dużo większe niż podatku CIT, gdyż obciążenia podatkiem CIT stanowią zaledwie 36% wszystkich ciężarów fiskalnych, jakie ponoszą przedsiębiorstwa²³.

Ponadto wyższa nominalna stawka podatku CIT nie zawsze oznacza wyższe obciążenia podatkowe dla przedsiębiorców w porównaniu z krajem proponującym niższą stawkę nominalną. W niektórych krajach UE, pomimo obowiązujących wysokich nominalnych stawek podatkowych, całość obciążeń podatkowych przedsiębiorstw jest niższa. Dobrym przykładem jest tutaj Dania ze stawką CIT w roku 2012 wynoszącą 25% dochodu, gdzie całkowite obciążenie fiskalne kształtuje się na poziomie 27,5%. Z kolei w Estonii stawka CIT wynosi 21%, podczas gdy całkowite obciążenia podatkowe dla przedsiębiorców wynoszą 58,6%²⁴.

6. Zakończenie

Proces globalizacji przejawia się między innymi liberalizacją transferu kapitałów, a także obniżeniem poziomu kosztów transakcyjnych, co z kolei wpływa na poszukiwanie korzystnych lokat inwestycji za granicą przez firmy oraz osoby fizyczne. Dążąc do zapewnienia jak największego napływu inwestycji do swoich krajów, władze podejmują działania mające na celu głównie obniżanie wysokości podatków, przez co dany kraj staje się atrakcyjniejszy dla potencjalnego przedsiębiorcy. Konkurencja podatkowa jest stosowana szczególnie przez kraje relatywnie słabo rozwinięte, gdyż kapitał zagraniczny daje im możliwość napływu chociażby nowoczesnych technologii, nowych metod zarządzania czy wreszcie wzrostu eksportu.

Jednym ze skutków konkurencji podatkowej jest powstawanie rajów podatkowych, a więc krajów lub terytoriów stosujących uprzywilejowane stawki podatkowe w celu pozyskania kapitału z zagranicy. Raje podatkowe promują się jako teren wolny od podatków, różnicujący położenie prawno-podatkowe rezydentów i nie-rezydentów. Analiza porównawcza stawek podatków dochodowych

²² I. Durinova, *Corporate income taxation in the new member states of the European Union*, BIATEC 2006/XIV/7, s. 7–9.

²³ *Paying Taxes 2012. The Global Picture*, Pricewaterhouse Coopers, Warszawa – Gdańsk – Katowice 2012.

²⁴ S. Bryndziak, *Konkurencja podatkowa...*, s. 116.

w krajach UE i wybranych rajach podatkowych pokazuje, że pomimo stopniowej redukcji stawek tych podatków w UE, zjawisko konkurencji podatkowej jest nadal bardzo silne, a pozycja rajów podatkowych jako krajów oferujących relatywnie niskie czy nawet bardzo niesie podatki wydaje się niezagrożona.

Prowadzone badania empiryczne pokazują jednak, że konkurencja podatkowa nie wpływa istotnie na wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych, a wysokość nominalnej stopy podatku CIT nie jest decydująca dla decyzji potencjalnych inwestorów. Korzystny klimat inwestycyjny nie jest determinowany jedynie przez właściwości systemu podatkowego, ale zależy także od innych czynników, takich jak: stabilność polityczna; relatywnie niskie koszty pracy; przejrzyste i jednoznaczne przepisy prawne, wspierające rozwój działalności gospodarczej; proste procedury umożliwiające rozpoczęcie działalności gospodarczej i sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości; dobra współpraca z władzami lokalnymi i centralnymi; rozwój infrastruktury drogowej i telekomunikacyjnej / internetowej; wysokie kwalifikacje siły roboczej czy jakość oferowanych gruntów pod inwestycje. Te czynniki niejednokrotnie powodują, że inwestorzy godzą się na wyższe podatki, jeżeli w zamian otrzymają dostęp do wysokiej jakości usług publicznych. Dlatego kraje relatywnie wysoko rozwinięte powinny zwiększać wysiłki zmierzające do intensyfikacji konkurencji o kapitał poprzez wykorzystanie wymienionych wyżej czynników innych niż niskie podatki.

Bibliografia

Opracowania:

- Benassy-Quere A., Fontagne L., Lahreche-Revil A.**, *Tax Competition and Foreign Direct Investment*, CF.PII Working Papers 2003/17, s. 1–40.
- Bryndziak S.**, *Konkurencja podatkowa wśród krajów Unii Europejskiej na przykładzie podatku dochodowego od osób prawnych*, Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica 2013/279, s. 111–126.
- Carstensen K., Toubal F.**, *Foreign Direct Investment in Central and Eastern European Countries. A Dynamic Panel Analysis*, Journal of Comparative Economics 2004/32, s. 1–27.
- Durinova I.**, *Corporate income taxation in the new member states of the European Union* BIA-TEC 2006/XIV/7, s. 24–27.
- Gluchowski J.**, *Polskie prawo podatkowe*, LexisNexis, Warszawa 2006.
- Gluchowski J.**, *Sojusz dla korzyści – współdziałanie oaz podatkowych*, [w:] J. Komar (red.), *Koncepcje współczesnych reform podatkowych. Europa na drodze do wspólnej waluty*, Wyd. WSB, Poznań 1998.
- Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*, OECD, Paris 1998.

- Hybka M.**, *Harmonizacja podatków a konkurencja podatkowa między państwami Unii Europejskiej*, Zesz. Stud. Doktor. 2002/4, Wydawnictwo AE w Poznaniu, s. 5–41.
- Krajewska A.**, *Podatki w Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 2012.
- Kuchciak I.**, *Raje podatkowe w zmniejszaniu obciążeń podatkowych*, Wyd. UŁ, Łódź 2012.
- Lipowski T.**, *Raje podatkowe a unikanie opodatkowania*, C.H. Beck, Warszawa 2004.
- Nawrot R.A.**, *Szkodliwa konkurencja podatkowa*, Difin, Warszawa 2011.
- Official Journal of the European Communities, European Commission, 06.01.1998 r.
- Oreziak L.**, *Konkurencja podatkowa i harmonizacja podatków w ramach Unii Europejskiej. Implikacje dla Polski*, Wyd. WSHiP im. R. Łazarskiego, Warszawa 2007.
- Razin A., Rubinstein Y., Sadka E.**, *Corporate Taxation and Bilateral FDI with Threshold Barriers*, NBER Working Papers 2005/11196, s. 2–22.
- Szafoni M.**, *Międzynarodowa konkurencja podatkowa*, Zesz. Nauk. Kol. Gosp. Świat. SGH 2011, s. 110–131.
- Paying Taxes 2012. The Global Picture*. Pricewaterhouse Coopers, Warszawa – Gdańsk – Katowice 2012.
- Taxation trends in the European Union*, Eurostat, Statistical Book, 2013 ed.

Strony internetowe:

- <http://www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf>, stan na dzień 21.08.2014 r.
- <http://www.oecd.org/tax/harmful/2000progressreporttowardsglobaltaxco-operationprogressinidentifyingandeliminatingharmfultaxpractices.htm>, stan na dzień 21.08.2014 r.
- http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/coc_en.pdf; stan na dzień 21.08.2014 r.

Joanna DZIAŁO

**PERSONAL AND CORPORATE INCOME TAX RATES IN THE EUROPEAN UNION
AND SELECTED TAX HAVENS AND FOREIGN DIRECT INVESTMENT**

(Summary)

Tax competition is defined as the use of tax policy that will allow to maintain or increase the attractiveness of a particular territory for business location. Tax competition is used especially by the relatively under-developed countries, as foreign capital inflow gives them the possibility to implement modern technology, new management methods or to increase exports. One of the effects of tax competition is the formation of tax havens, countries or territories using preferential tax rates in order to gain capital from abroad. Comparative analysis of the income tax rates in the EU countries and certain tax havens shows that despite the progressive reduction of the rates of these taxes in the EU, the phenomenon of tax competition is still very strong, and the position of tax havens as countries with relatively low or very low taxes seems to be unthreatened. Conducted empirical studies, however, show that tax competition does not significantly affect the volume of foreign direct investment, and the amount of the nominal rate of corporate income tax is not critical to the decision of potential investors. Favorable investment climate is not determined only by the properties of the tax system, but it also depends on other factors. Therefore relatively highly developed countries should increase their efforts to intensify competition for capital through the use

of factors other than low taxes, for example political stability, relatively low labor costs, transparent and unambiguous legislation supporting the development of business, simple procedures to enable start a business and promoting the development of entrepreneurship, good cooperation with local and central authorities, the development of road infrastructure and telecommunications / internet, highly skilled workforce and quality of land for investment.

Keywords: tax competition, tax havens, personal income tax (PIT), corporate income tax (CIT), foreign direct investment (FDI)